

Fiskvandring i Musslebobäcken mellan Lillån och Åkarp

Bakgrund

Musslebobäcken är ett biflöde till Lillån Huskvarna som avvattnar Rogbergasjön och ansluter till Lillån en knapp km uppströms Bråneryds kyrkogård, se översigtskarta. Avrinningsområdet för Musslebobäcken är 13,7 km² vilket är något mindre än de 18,3 km² som Lillån avvattnar uppströms Musslebobäcken. Storleken på avrinningsområdet och den kuperade terrängen talar för att Musslebobäcken bör hålla vatten flertalet år och endast riskera torrläggning under extrema förhållanden. Även Rogbergasjön bör kunna bidra till att utjämna flödena något.

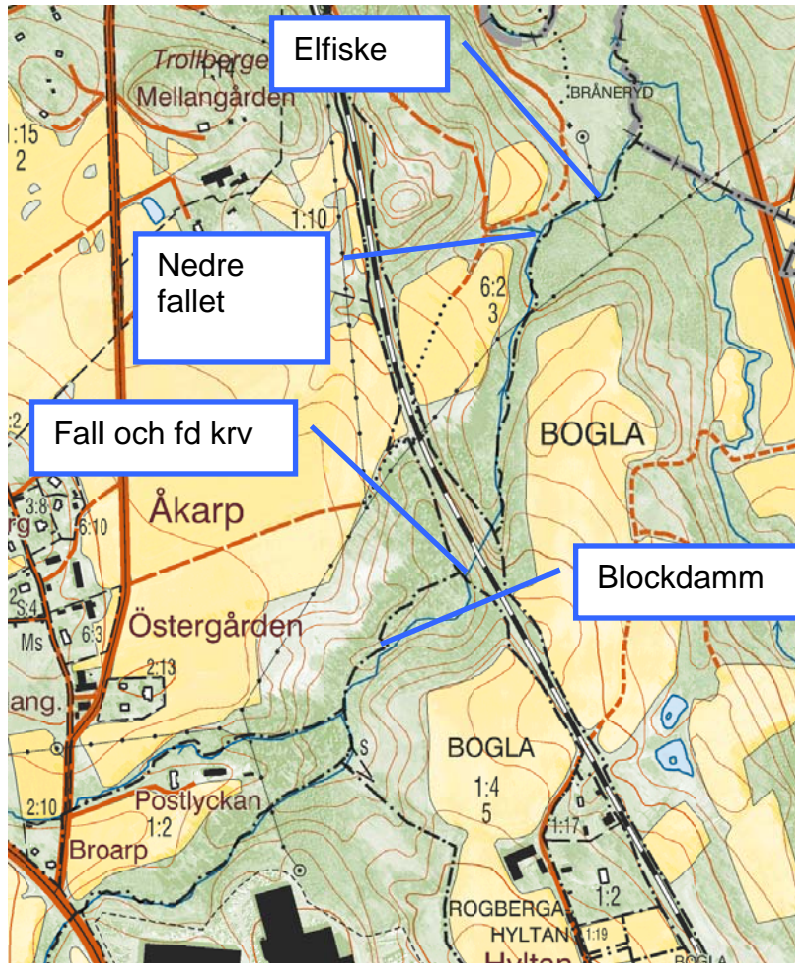

Figur 1 Översigtskarta över Musslebobäckens avrinningsområde. Från SMHI.

Öring från Vättern har sedan många år kunnat nå Musslebobäckens nedre delar och utnyttjat dessa som lek och uppväxtområden. Elfiske i nedre delen (lokal Kraftledningen) 1987 och 1993 visade måttliga tätheter, men 2007 fångades 104 öringar på lokalen motsvarande en täthet av ca 220 öringar/100 m².

Vandringshinder

Ca 275 m upp i Musslebobäcken ligger ett naturligt fall på ca 1,3 m fallhöjd (koordinater: 6404690-1409830) se karta fig 2 och bild 1. Precis uppströms järnvägen ca 750 m upp i ån finns resterna av ett litet kraftverk och bredvid faller ån över en bergströskel med en höjd på drygt 2 m, se bild 2. Ytterligare 160 m upp i ån ligger en gammal igenslammad blockdamm med en höjd på ca 3,3 m, se bild 3. Uppströms blockdammen finns sedan inga definitiva vandringshinder förrän 3 km upp i ån vid Musslebo där en gammal damm utgör hinder.

Figur 2 Fastighetskarta över Musslebobäckens nedre delar

Bild 1 Det nedre naturliga fallet i Musslebobäcken

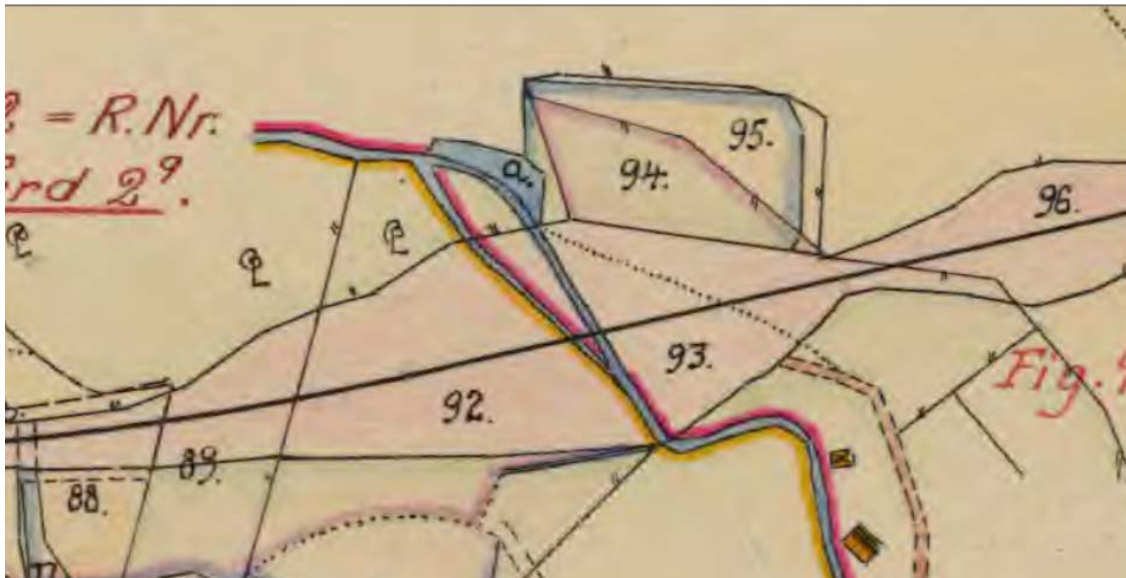
Bild 2 Fallet ovan järnvägs-kulverten, rester av kraftverket skymtar till vänster.

Vid en översiktlig inventering av Lillån 1990 bedömdes det nedre fallet som ett troligt naturligt vandringshinder och fallet vid järnvägen som ett definitivt vandringshinder. Den delvis raserade dammen bedömdes som ett troligt definitivt hinder (Ukj 1991). Vid fortsatta undersökningar i Huskvarnaån gjordes 1993-10-14 vid hög vattenföring en kontroll med elfiske ovan det nedre hindret i Musslebobäcken och då fångades 10 st uppvandrade Vätteröringar mellan 35 och 50 cm samt enstaka mindre stationära fiskar (Ukj 1994). Även hösten 2010 observerades större öring uppströms fallet den 22 oktober och hoppande öring i fallet någon dag senare vid högre flöde. Det nedre naturliga fallet är alltså inte definitivt utan kan åtminstone år med lämplig vattenföring passeras av så pass mycket öring att sträckan upp till järnvägen bör bli väl besatt med öringungar.

Bild 3 Blockdammen ca 160 m uppströms järnvägen. Den raserade delen av dammen ligger till vänster utanför bilden.

Fallet precis ovan järnvägen är knappast ett naturligt hinder. Troligen har man vid bygget av järnvägen på 1860-talet rensat ån fram till bergklacken för att kunna lägga den ca 75 m långa blockklädda kulverten under järnvägsbanken med låg lutning. Det är ett typiskt drag för åtminstone äldre järnvägskulvertar att de anlades med låg lutning för att få ner vattenhastigheterna. Musslebobäcken har en genomsnittlig lutning på 2,2 % (Biotopkarteringen 2005) i nedre delarna och det verkar osannolikt att åns enda längre flacka sträcka skulle ha legat precis där järnvägen passerar. På en gammal karta från järnvägsbygget (fig 3) syns också två fåror under järnvägen, troligen den gamla och den nya.

Figur 3 Utdrag från expropriationshandling från järnvägsbygget 1863, (akt 06-JVG-1:1)

Hade fallet funnits där innan järnvägen borde det tidigt ha lockat till sig någon kvarn eller såg, men inga sådana spår har hittats på äldre kartor. Däremot har ett mindre kraftverk uppförts på platsen runt 1915, kraftverket kunde då utnyttja järnvägskulverten som utloppskanal. Troligen byggdes även dammen då för att skapa fallhöjd och reglering för kraftverket.

Slutsatser

Uppströms järnvägen är ån ca 2,3 km lång upp till dammen vid Musslebo, vilket bör innebära över 5000 m² bra uppväxtområden. Eftersom det nedre fallet är ett partiellt hinder, och fallet ovan järnvägen inte verkar vara ett naturligt hinder så finns det anledning att överväga åtgärder för att underlätta fiskvandringen. Det krävs då åtgärder vid det nedre fallet, fallet ovan järnvägen och vid den igenslammade blockdammen. Samtidigt borde man undersöka behovet av åtgärder uppströms blockdammen där det enligt inventeringen från 1990 kan finnas ett partiellt hinder. Även nedre delen av bäcken från Lidhult borde kontrolleras med avseende på vandringshinder. Detta lilla biflöde skulle troligen kunna bidra med en del smolt under blöta/normala år.

Första steget är att informera berörda markägare, kanske på en vattendragsvandring till våren för att sedan inom ramen för en förprojektering utarbeta förslag på åtgärder samt komplettera biotopkarteringen.

Jönköping 2011-01-18 Per Sjöstrand

Referenser

Fiskeriverkets utredningskontor i Jönköping (UkJ), 1991. Fiskevårdsplan för Lillån Huskvarna.

Fiskeriverkets utredningskontor i Jönköping (UkJ), 1993. Elfiske i nedre delen av Huskvarnaåns vattensystem. Inventering och kontroll.

Halden, A. Biotopkarteringen Vätterbäckar – del tre Jönköpings län. Meddelande nr 2005:35.